

AVTORJEVA PREZENCA V IZVLEČKIH HUMANISTIČNIH ZNANSTVENIH ČLANKOV V SLOVENŠČINI IN HRVAŠČINI¹

Izvleček je sestavni del znanstvenega besedila, vendar po svoji strukturi deluje tudi kot samostojno besedilo, ki na kratko predstavi besedilo v nadaljevanju. Z bralčevega vidika je izvleček prvi stik z besedilom, zato ima ključno vlogo za nadaljnje branje celotnega besedila. Lahko rečemo, da je, poleg seznanjanja z vsebino besedila, njegova glavna sporazumevalna funkcija prepričevanje bralca, da je vsebina relevantna in vredna nadaljnega branja. Da bi to dosegel, avtor uporabi različne retorične strategije, ki so delno pogojene s prakso določene akademske skupnosti in njenimi kulturološkimi značilnostmi, delno pa so del individualnega stila. V prispevku so obravnavane različne strategije avtorjeve prezence v izvlečkih jezikoslovnih znanstvenih člankov. Z metodo korpusne analize v prvem delu raziskave določim vrste in pogostnost preučevanih strategij, v drugem delu pa s kontrastivno metodo ugotavljam podobnosti in razlike oziroma odstopanja med korpusoma izvlečkov v slovenščini in hrvaščini. Čeprav sta jezika sorodna in izhajata iz podobne kulturne tradicije, rezultati raziskave kažejo rabo različnih strategij v akademskem pisanju, kar bi lahko nakazovalo kulturno specifičnost v obravnavanih jezikih.

Ključne besede: akademski diskurz, akademsko pisanje, metadiskurz, retorične strategije, kulturna pogojenost

Authorial presence in the abstracts of Slovene and Croatian humanities articles

The abstract is an integral component of any scientific text. Article abstracts function both as an inherent part of the article and as a brief, concise and independent summary of the entire content. From the reader's point of view, the abstract is their initial contact with the text and has a key role in persuading them to read the whole article. While its primary objective is to inform the reader about the content of the text, it also aims to persuade them about the content's relevance, which in turn encourages further

¹ Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa št. P6-0215 (Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave), ki ga je sofinancirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

reading. To achieve this, the author employs various rhetorical strategies, influenced by the practices of specific academic communities and their cultural and linguistic characteristics, and partly by individual style. The aim of this paper is to discuss the different strategies of authorial presence in the abstracts of humanities articles. In the first part of the research, I attempt to determine the types and frequency of the strategies by using the corpus analysis method. In the second part, I try to identify similarities and differences between Slovenian and Croatian abstract corpora using the contrastive method. Although the two languages are closely related and come from similar cultural traditions, the results of the research show the use of different strategies in academic writing, which could indicate cultural specifics in the Slovene and Croatian languages.

Keywords: academic discourse, academic writing, metadiscourse, rhetorical strategies, cultural specifics

1 Uvod

Izvleček je zagotovo eden pomembnejših žanrov akademskega diskurza (gl. npr. Bondi in Cavalieri 2012), saj, kot pravi Busch-Lauer (2014: 43), spremlja najrazličnejše dejavnosti akademske skupnosti: je pomemben del znanstvenih člankov in prijav znanstvenih projektov, odločilen je pri prijavih na znanstvene konference, prav tako je del diplomskih, magistrskih in doktorskih del, prošenj za štipendije itd. Če je v preteklosti prevladovalo mnenje, da ima izvleček, podobno kot celotno znanstveno besedilo, predvsem referenčno oziroma informativno funkcijo, se je v zadnjih desetletjih v znanstveni literaturi utrdilo mnenje, da ima znanstveno besedilo kot eden prestižnejših besedilnih žanrov v okviru akademskega diskurza poleg referenčne tudi komunikacijsko funkcijo. Pri tem je komunikacija med avtorjem² besedila na eni in prejemnikom besedila oziroma bralcem na drugi strani dvosmerna (gl. npr. Sinclair 1981; Swales 1990). Avtor namreč v vsakem delu besedila prepričuje bralca v pravilnost lastnih trditev (gl. npr. Hunston 1994; Ornatowski 2007), hkrati pa mora v svojem pisanju upoštevati ciljno publiko ter odgovorno prikazati vsebino, o kateri razpravlja, predstaviti druge avtorje, ki so preučevali podobno problematiko, in ustrezno predstaviti sebe ter lastne etične vrednote (Ornatowski 2007: 2).

Po drugi strani pa se je v zadnjih desetletjih precej spremenila tudi vloga akademske skupnosti in s tem jezik znanosti, k čemur je v precejšnji meri prispeval razvoj informacijskih tehnologij. Tako se npr. v sodobnih družbah pod vplivom internetizacije vse bolj brišejo meje med akademskim diskurzom in neformalno, osebno komunikacijo (Fairclough 1993: 230–231). Namesto elitizma se vse bolj uveljavljata preprostost in osebni stil. Podobno menita tudi Kuteeva in Mauranen (2018: 2), ki pravita, da je razmah informacijskih in komunikacijskih tehnologij v zadnjih dveh desetletjih temeljito vplival tudi na akademski diskurz. Nastali so namreč novi načini interakcije in s tem tudi novi žanri, nov način lastne prezentacije na spletu pa je vplival tudi na jezikovno rabo. Z vse pogostejšim pojavljanjem v splošnih medijih in s popularizacijo znanstvenih raziskav akademski diskurz prehaja iz specializiranega v javni diskurz, kar pomeni, da se spreminja tudi razumevanje

² V besedilu se moška oblika nanaša na vse spole.

jezika znanosti. Tako se je, kot pravi Crystal (2006: 23), danes ohranil le mit o neemocionalnem, nevtralnem in objektivnem znanstvenem jeziku. Dejstvo je, da si znanstveniki neprestano prizadevajo za sprejetje lastnih idej in pogledov, s čimer v raziskave, zavedno ali nezavedno, vnašajo tudi lastna sociokulturna, ekonomska in druga subjektivna prepričanja, ki jih izrazijo z različnimi jezikovnimi elementi. To potrjujejo tudi različne raziskave, ki kažejo, da znanstvena besedila ne zaznamujejo le neosebne oblike, nominalizacija itd., temveč tudi subjektivni jezikovni elementi (gl. npr. Hyland 2003; Gillaerts in Van de Velde 2010).

V slovenskem in hrvaškem jezikoslovju je mit o objektivnosti akademskega diskurza še zelo živ, čeprav lahko že pri Pogorelec (1986: 20) beremo, da so sicer pri znanstvenih besedilih redko uporabljeni izrazi, ki izdajajo avtorjevo osebo (npr. svojilni zaimek, prva oseba ednine, dvojine ali množine določnega glagola, različni vrednostni pridevniki, zgradba povedi, izbira besedišča), vendar gre pri teh besedilih tudi za vrsto skrite subjektivnosti, ki poskuša »prikazati predmetnost objektivno«. Skubic (2005: 104) znanstvenim besedilom pripisuje izrazito brezosebnost in objektivnost »tako na ravni diskurzivnih strategij in skladnje kot na ravni strogo pomensko definirane in neemocionalne besedišča«. Takšno stališče je prisotno tudi v hrvaškem jezikoslovju. Silić (2006: 63–64) meni, da je znanstvena komunikacija predvsem »komunikacija z vsebino in ne komunikacija z ljudmi, ki to vsebino kreirajo in jo jezikovno oblikujejo«, zato mora biti tudi »znanstveni jezik strogo usklajen z znanstveno vsebino«. To pomeni, da se mora avtor znanstvenega besedila izogibati rabi subjektivnih in ekspresivnih jezikovnih elementov. Po drugi strani pa raziskave slovenskega in hrvaškega akademskega diskurza nakazujejo, kot bo razvidno v nadaljevanju, nekoliko drugačno sliko (gl. npr. tudi Balažić Bulc in Požgaj Hadži 2016; Balažić Bulc in Požgaj Hadži 2017). Vsekakor pa bi bilo treba, kot pravi Logar (2019: 14), pojme, kot so neemocionalnost, natančnost, nevtralnost, brezosebnost ipd., v akademskem diskurzu »natančneje doreči v obliki točno določenih besed in/ali skladenjskih struktur, v katerih se uresničujejo«, če želimo opredeliti značilnosti znanstvenega jezika.

2 Avtorjeva prezenca v znanstvenem besedilu

Kot rečeno, v znanstvenem članku avtor po eni strani opisuje lastne znanstvene ugotovitve, po drugi strani pa bralca prepričuje v ustreznost in pravilnost teh ugotovitev. Da bi bil čimbolj prepričljiv, avtor uporablja različne metode, argumente in retorične strategije (Hyland 2005: 66–67), ki bi jih lahko označili kot nabor različnih jezikovnih elementov, s katerimi avtor poskuša bralcu predstaviti lastne ideje tako, kot sam želi, in bralca čim bolj prepričati v pravilnost teh idej (pod. tudi Blagojević 2007: 127). Takšne strategije, kot so npr. strategija eksplicitnega vodenja bralca po besedilu, nagovarjanja bralca, lastne pojavitve v besedilu itd., so najbolj podrobno raziskane v okviru teorije metabesedilnosti, pri čemer Hyland (2005: 44–46) loči interaktivne in interakcijske metabesedilne elemente. S prvimi avtor vodi bralca (ali poslušalca) po besedilu in mu s tem olajša razumevanje

ubesedene predmetnosti, z drugimi pa izraža lastno mnenje in stališča o ubesedeni predmetnosti ter na ta način vzpostavlja neposredno komunikacijo z bralcem. Pri tem je izbira eksplicitne ali implicitne prezence v besedilu odločilnega pomena (Hyland 2001: 211). Ena od najvidnejših interakcijskih retoričnih strategij, zlasti ko gre za izvlečke znanstvenih člankov, je strategija samoomezbe, ki jo Hyland (2005: 49) pojmuje kot avtorjevo prezenco v besedilu. Avtorjeve pojavitve v besedilu so lahko eksplicitne oziroma osebne, to pomeni, da avtor izbere jezikovne elemente, s katerimi se neposredno pojavi v besedilu (npr. osebni in svojilni zaimki v ednini, dvojini ali množini), ali implicitne oziroma neosebne, kjer je prisotnost avtorja posredna (npr. pasivne glagolske strukture), lahko pa se v besedilu sploh ne pojavi (gl. npr. Ivanič 1998; Hyland 2001; Molino 2010).

Samoomezbe v akademskem diskurzu so že nekaj desetletij v središču raziskovalne pozornosti, pri čemer je najbolj raziskan angleški akademski diskurz, pogosto tudi kontrastivno z drugimi jeziki (podrobnejši pregled gl. npr. v Pisanski Peterlin 2017: 9–11), vendar tovrstnih kontrastivnih raziskav v slovenskem in hrvaškem jezikoslovju ni veliko. Tako npr. Zrnec (2016) primerja rabo samoomezbe v slovenskih in poljskih znanstvenih člankih s področja jezikoslovja in literarnih ved in ugotavlja, da so v slovenskih besedilih samoomezbe pogostejše kot v poljskih, in sicer jih je več v starejših besedilih, medtem ko je njihova zastopanost v poljskih besedilih v dveh analiziranih časovnih obdobjih enaka. Med samoomezbami v slovenskih starejših besedilih prevladujejo osebni jezikovni elementi (prva oseba množine), v novejših besedilih pa neosebni jezikovni elementi. Glede na dobljene rezultate avtorica sklepa, da se »sodobna kultura znanstvenega pisanja vedno bolj približuje trendu uporabe objektivizirane neosebne oblike, kjer je avtorjeva prisotnost najmanj izražena« (Zrnec 2016: 40). Grad (2017) primerja rabo samoomezbe v angleških znanstvenih člankih s področja medicine, ki so jih pisali govorci angleščine kot prvega (J1) in kot tujega jezika (JT). Avtor ugotavlja, da je pri govorcih J1 izražanje osebnosti (zaimki *we*, *us*, *our*) skoraj četrtino bolj pogosto kot pri govorcih JT, pri čemer pri govorcih J1 prevladuje osebni zaimek *we*, predvsem v poglavju Metode, pri govorcih JT pa svojilni zaimek *our*, in to predvsem v povzetku znanstvenega članka. To pomeni, da se »slovenski avtorji zavedajo pomena in vpliva lastne prisotnosti v članku, vendar pa se strategije, ki se jih za doseganje tega cilja poslužujejo, nekoliko razlikujejo od avtorjev, ki so rojeni govorci angleščine« (Grad 2017: 84). Podobno ugotavljajo tudi Pahor, Smodiš in Pisanski Peterlin (Pahor idr. 2021), ki preučujejo prevajalske strategije pri prevajanju slovenskih izvlečkov v angleščino, pri čemer se osredotočajo na samoomezbe v izvlečkih s področja geografije, jezikoslovja, medicine, strojništva in sociologije. Rezultati njihove raziskave namreč kažejo, da je raba samoomezbe v slovenskih besedilih skoraj trikrat večja kot v angleških prevodih in da prevajalci osebne oblike najpogosteje zamenjajo s trpnikom. Največje odstopanje pa se kaže na področju jezikoslovja, kjer se v analiziranem korpusu pojavljajo predvsem neosebne oblike, kljub temu da raziskave angleških besedil ravno na tem področju kažejo pogostejšo rabo osebnih oblik.

Bašić in Veselica-Majhut (2016) preučujeta rabo osebnih zaimkov v hrvaških in angleških znanstvenih člankih s področja jezikoslovja. Ugotavljata, da je v primerjavi z angleščino raba osebnih zaimkov za prvo osebo ednine v hrvaščini redka, med osebnimi zaimki za prvo osebo množine pa so približno enako zastopani tako inkluzivni kot ekskluzivni osebni zaimki, medtem ko v angleščini prevladujejo inkluzivni. Podobne rezultate navaja tudi Varga (2016), ki preučuje metabesedilne elemente v angleških in hrvaških znanstvenih člankih s področja psihologije. Bašić in Veselica-Majhut (2016) na podlagi ankete o rabi osebnih in neosebni jezikovnih elementov v znanstvenem članku, ki sta jo izvedli med različnimi jezikoslovci, ugotavljata tudi, da se avtorjem znanstvenih besedil zdijo neosebne oblike v hrvaščini ustrežnejše, da pa se avtor sam odloča, katere oblike bo izbral, in skleneta, da avtorjeva izbira izhaja tako iz kulturnih konvencij določene skupnosti kot iz individualnega statusa znotraj te skupnosti (Bašić in Veselica-Majhut 2016: 241).

3 Raziskava

V predhodni raziskavi (Balažic Bulc 2020) so bile v središču raziskovalne pozornosti eksplicitne samoomembe v slovenskih in hrvaških izvlečkih znanstvenih člankov z različnih znanstvenih področij. Raziskava je pokazala, da je pojavnost samoomemb v korpusu izvlečkov v slovenščini SLAB nekoliko pogostejša v naravoslovnem (1,7 samoomemb na 100 besed) in tehničnem podkorpusu (1,5 samoomemb na 100 besed), presenetljivo manjša pa je v podkorpusu humanističnih izvlečkov (0,72 samoomemb na 100 besed). Podobne rezultate za humanistiko navaja tudi Zrnec (2016) za znanstvene članke s področja jezikoslovja in literarnih ved. Zanimivo je tudi, da kar 30 % izvlečkov s področja humanistike ne izpričuje rabe katere od omenjenih strategij. Po drugi strani je analiza korpusa izvlečkov v hrvaščini CRAB pokazala na splošno precej manjšo rabo samoomemb v primerjavi s korpusom SLAB, ki je v izvlečkih s področja humanistike, naravoslovja in tehničnih znanosti skoraj zanemarljiva (naravoslovje 0,29, humanistika in tehnične znanosti 0,21 samoomemb na 100 besed).

Glede na to, da so se v predhodni raziskavi pokazala odstopanja med posameznimi znanstvenimi področji v rabi samoomemb, v raziskavi podrobneje obravnavam izvlečke s področja humanistike. V središču raziskovalne pozornosti je avtorjeva prezenca v besedilu v širšem smislu, torej ne le na ravni eksplicitnih samoomemb, ki so izražene predvsem z osebnimi zaimki v prvi osebi ednine ali množine in tretji osebi ednine oziroma z osebnimi glagolskimi oblikami, temveč tudi na ravni implicitnih samoomemb, ki so najpogosteje izražene z deležniškim in refleksivnim trpnikom (več o tem npr. Mikolič Južnič in Pisanski Peterlin 2023) ali tudi deležnikom. Poleg tega preučujem tudi retorične strategije, s katerimi avtor popolnoma zakrije svojo prezenco v besedilu. To sta v prvi vrsti personifikacija, tj. dodajanje lastnosti živega nečemu neživemu, ki na ravni akademskega diskurza še ni dovolj raziskano (gl. npr. Belkhir 2021), in nominalizacija, tj. izražanje glagolskega

dejanja s samostalniškimi jezikovnimi elementi (več o tem npr. Mikolič Južnič 2017). V raziskavi poskušam ugotoviti dvoje:

1. ali obstajajo odstopanja med jezikoma v rabi retoričnih strategij, s katerimi se izraža avtorjeva prisotnost v besedilu in
2. če obstajajo, ali so kulturološko ali strokovno pogojena.

3.1 Korpus

Kot meni Pisanski Peterlin (2007: 12), so »metabesedilni elementi odprta množica in v večini kategorij metabesedilnosti vseh možnih pojavitev ni mogoče predvideti vnaprej«, zato je treba besedila ročno pregledati. Zaradi omejenih časovnih okvirov je bila raziskava izvedena na dveh manjših specializiranih besedilnih korpusih: korpusu slovenskih znanstvenih izvlečkov (Slovene Abstracts oziroma SLAB) in korpusu hrvaških znanstvenih izvlečkov (Croatian Abstracts oziroma CRAB), ki sta bila zgrajena za predhodno raziskavo. Podrobneje preučujem podkorpusa Humanistika, tj. SLAB-Hum in CRAB-Hum. Vsakega sestavlja 20 izvlečkov, ki sem jih ponovno ročno označila (gl. tabelo 1). Kljub manjšemu korpusu so rezultati povedni, zagotovo pa bi jih bilo treba v prihodnje preveriti tudi na večjem korpusu.

	SLAB-Hum		CRAB-Hum	
	št. izvlečkov	št. pojavnic	št. izvlečkov	št. pojavnic
Humanistika	20	2.590	20	2.745

Tabela 1: Število pojavnic v podkorpusih SLAB-Hum in CRAB-Hum

Besedila v analiziranih korpusih so bila izbrana naključno, na podlagi reprezentativnosti časopisov, proste dostopnosti na spletu in objave (vsaj) izvlečka v slovenščini oziroma hrvaščini. Izvlečki v podkorpusu SLAB-Hum so objavljeni v časopisih *Filozofski vestnik*, *Slavistična revija*, *Primerjalna književnost* in *Acta historiae artis slovenica*. Navodila glede dolžine so različna, v prvem je merilo število besed (do 150 besed), v drugem število vrstic (do 8 vrstic), v tretjem in četrtem pa število znakov (1.000–1.500 oziroma do 1000 znakov s presledki). Časopisi se med seboj razlikujejo tudi v samem poimenovanju besedilnega žanra, in sicer se v prvem in četrtem uporablja termin izvleček, v drugem sinopsis in v tretjem povzetek. Navodila, kaj naj bi vseboval izvleček, lahko preberemo samo v *Filozofskem vestniku*, pa še tam so precej ohlapna, saj je navedeno samo to, naj izvleček povzema glavne poudarke.

Izvlečki v podkorpusu CRAB-Hum so objavljeni v časopisih *Časopis za suvremenu povijest*, *Filozofska istraživanja*, *Suvremena lingvistika* in *Život umjetnosti – časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi*. Tudi tu ima vsak od navedenih časopisov različna navodila glede dolžine izvlečka, prvi število vrstic

(5–10 vrstic), drugi število znakov (do 900 znakov s presledki), tretji in četrti pa število besed (do 300 oziroma 200 besed). Pri tem so samo v *Suvremeni lingvistiki* navedena podrobnejša navodila o strukturi izvlečka, ki naj vsebuje cilje, teoretično ozadje, metodologijo, najpomembnejše rezultate in sklep. Glede avtorstva izvlečkov jih je 12 (60 %) delo enega avtorja, 8 (40 %) pa delo dveh ali več avtorjev.

3.2 Metode

V prvem delu raziskave sem v podkorpused SLAB-Hum in CRAB-Hum ponovno označila eksplicitne in implicitne samoomembe ter na novo tudi personifikacijo in nominalizacijo. Na podlagi dobljenih rezultatov sem izvedla kvantitativno in kvalitativno analizo omenjenih retoričnih strategij. V drugem delu pa sem z metodo kontrastivne analize obeh korpusov ugotavljala odstopanja med njima.

4 Rezultati in razprava

Analiza korpusa SLAB-Hum kaže, da pri slovenskih izvlečkih s področja humanistike prevladujeta dve strategiji, ki sta diametralno nasprotni. Prva strategija so eksplicitne samoomembe (0,93 primerov na 100 besed), kjer prevladuje prva oseba množine (npr. *kot posebnost izpostavljamo, v drugem delu obravnavamo, v članku predstavimo*). Zanimivo je, da se pojavljajo predvsem v dveh strokah, tj. v filozofiji in filologiji, medtem ko jih v izvlečkih primerjalne književnosti in umetnostne zgodovine praktično ni. Po drugi strani pa je med najpogostejšimi strategijami personifikacija (0,85 primerov na 100 besed), ki se konstantno pojavlja v izvlečkih vseh štirih strok. S to strategijo se avtor kot nosilec dejanja popolnoma zakrije in dejanje v celoti pripiše neživi predmetnosti (npr. *prispevek obravnava, članek se osredotoča na, članek raziskuje, prispevek razvija in utemeljuje stališče* itd.).

V korpusu CRAB-Hum prevladujejo implicitne samoomembe (2,26 primerov na 100 besed), pri čemer sta skoraj v enaki meri zastopana refleksivni (npr. *u radu se donosi, glavnina rada se fokusira na, u radu se opisuje*) in deležniški trpnik (npr. *u članku su analizirane, na temelju literature donesen je usporedni prikaz, poseban je naglasak stavljen na*), prvi z 1,2 in drugi z 1,0 primera na 100 besed. Zanimivo je, da v izvlečkih zgodovinskega časopisa očitno prevladuje deležniški trpnik na račun refleksivnega, ki se skoraj ne pojavlja (2,4 : 0,2 primera na 100 besed). V časopisih drugih treh strok je ravno obratno: pri filozofiji je 0,9 primerov refleksivnega in 0,26 primerov deležniškega trpnika na 100 besed, pri jezikoslovju je to razmerje 1,74 : 0,29, pri umetnosti pa 1,41 : 0, saj ni zabeleženega primera deležniškega trpnika. Druga najbolj zastopana strategija v korpusu hrvaških izvlečkov je ravno tako personifikacija (npr. *rad sagledava, rad propituje, članak istražuje*), vendar v manjši meri kot v korpusu SLAB-Hum.

Če primerjamo rezultate v analiziranih korpusih, ki so prikazani v tabeli 2, lahko že na prvi pogled vidimo, da so med korpusoma SLAB-Hum in CRAB-Hum precejšnja odstopanja.

	SLAB-Hum	CRAB-Hum
	/100 besed	/100 besed
eksplicitne samoomembe	0,93	0,18
implicitne samoomembe	0,23	2,26
refleksivni trpnik	0,04	1,2
deležniški trpnik	0,15	1,0
personifikacija	0,85	0,55
nominalizacija	0,19	0,18
SKUPAJ	2,2	3,17

Tabela 2: Zastopanost retoričnih strategij avtorjeve prezence v podkorpusih SLAB-Hum in CRAB-Hum

Pogostnost pojavljanja katere od strategij avtorjeve prezence je večja v korpusu CRAB-Hum (3,17 : 2,2 primerov na 100 besed), med njimi pa so najpogostejše implicitne samoomembe (2,26 : 0,23 primerov na 100 besed). To pomeni, da v hrvaških izvlečkih s področja humanistike prevladuje raba trpnih oblik, in sicer tako refleksivnega kot deležniškega trpnika. Ti dve obliki v slovenskih izvlečkih nista tako pogosti, vendar se pogosteje pojavlja deležniški trpnik, medtem ko je raba refleksivnega trpnika, vsaj v analiziranih besedilih, skoraj zanemarljiva (0,04 primerov na 100 besed). Po drugi strani v korpusu SLAB-Hum prevladuje raba eksplicitnih samoomemb, kot rečeno gre predvsem za glagole v prvi osebi množine, kar pomeni, da je avtorjeva prezence v slovenskih izvlečkih intenzivnejša (podobno tudi Zrnc 2016; Pahor idr. 2021). Kot je razvidno iz tabele 2, je raba strategij, ki zakrivajo avtorjevo prezenco v besedilu, predvsem personifikacije, nekoliko pogostejša v korpusu SLAB-Hum, medtem ko je pogostnost nominalizacije v obeh korpusih zelo majhna.

5 Sklep

Raziskava avtorjeve prezence v slovenskih in hrvaških izvlečkih znanstvenih člankov s področja humanistike je potrdila, da v korpusu hrvaških besedil (CRAB-Hum) prevladuje strategija implicitne osebne komunikacije z bralcem, izražena s trpnimi glagolskimi oblikami, medtem ko v korpusu slovenskih besedil (SLAB-Hum) prevladuje strategija eksplicitne osebne komunikacije z bralcem, pri čemer se avtor v besedilu najpogosteje pojavlja v prvi osebi množine. Raba takšnih strategij v slovenskem akademskem diskurzu se pogosto pripisuje vplivu anglo-ameriškega akademskega pisanja, vendar je raziskava, ki jo je Pisanski (2002) opravila na korpusu člankov iz matematike in arheologije, pokazala, da se je npr.

raba napovedi in sklicev v analiziranih besedilih iz 90. let prejšnjega stoletja celo zmanjšala v primerjavi z rabo v 50. letih. Prav tako tudi v slovenski slovnici zasledimo, da je raba trpnika pogosta »v strokovnih, poljudnih ali znanstvenih besedilih. Pa še v teh trpnika ni dobro preveč uporabljati« (Toporišič 2004: 359). Po drugi strani Silić in Pranjeković (2005: 197) pravita, da so pasivne strukture posebno pogoste v hrvaških znanstvenih in administrativnih besedilih. Prav tako se kažejo razlike pri zakrivanju avtorjeve prisotnosti v besedilu, zlasti ko gre za personifikacijo, ki je pogostejša v slovenskih besedilih. Glede na rečeno, bi lahko sklepali, da so odstopanja v analiziranih korpusih med jezikoma kulturno pogojena. Zagotovo pa bi bilo v prihodnje treba raziskati precej obsežnejši korpus besedil in raziskavo podkrepiti tudi s kvalitativnimi metodami, npr. anketo ali intervjuji, da bi to ugotovitev lahko tudi bolj zanesljivo potrdili.

Literatura

Balažič Bulc, Tatjana in Požgaj Hadži, Vesna, 2016: Metadiskursni elementi u znanstvenim člancima Ljiljane Subotić. Dražić, Jasmina, Bjelaković, Isidora in Sredojević, Dejan (ur.): *Teme jezikoslovne u srbistici kroz dijahroniju i sinhroniju. Zbornik u čast Ljiljani Subotić*. Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu. 591–608.

Balažič Bulc, Tatjana in Požgaj Hadži, Vesna, 2017: Interakcijske retoričke strategije u znanstvenome diskursu (na primjeru znanstvenoga jezika Ivana Ivasa). *Govor* 34/2. 127–151.

Balažič Bulc, Tatjana, 2020: Self-mentions as interactional metadiscourse strategies in Slovene and Croatian research article abstracts. Pisanski Peterlin, Agnes in Mikolič Južnič, Tamara (ur.): *Academic writing from cross-cultural perspectives: exploring the synergies and interactions*. Ljubljana: University Press, Faculty of Arts. 55–74.

Bašić, Ivana in Veselica-Majhut, Snježana, 2016: Explicit author reference in research articles in linguistics in English and Croatian. *Linguistics and literature studies* 4/4. 233–242.

Belkhir, Sadia, 2021: Personification in EFL learners' academic writing: A cognitive linguistic stance. *Glottodidactica* 48/2. 7–20.

Blagojević, Savka, 2007: Autorovo ograđivanje kao retorička strategija u akademskom diskursu: kontrastivna analiza. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini* 37. 125–134.

Bondi, Marina in Cavalieri, Silvia, 2012: The evolution of the abstract as a genre: 1988–2008. The case of applied linguistics. Garzone, Giuliana Elena, Catenaccio, Paola in Degano, Chiara (ur.): *Genre Change in the Contemporary World. Short-term Diachronic Perspectives*. Bern: Peter Lang. 43–54.

Busch-Lauer, Ines-A., 2014: Abstracts: Cross-Linguistic, Disciplinary and Intercultural Perspectives. Bondi, M. in Lorés Sanz, R. (ur.): *Abstracts in Academic Discourse: Variation and Change*. Bern: Peter Lang. 43–63.

Crystal, David, 2006: *Language and the Internet*. Cambridge in New York: Cambridge University Press.

Fairclough, Norman, 1993: Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities. *Discourse & Society* 4/2. 133–168.

Gillaerts, Paul in Van de Velde, Freek, 2010: Interactional metadiscourse in research article abstracts. *Journal of English for Academic Purposes* 9/2. 128–139.

Grad, Martin, 2017: Izražanje osebnosti v akademskem diskurzu: primerjava rojenih in tujih govorcev angleščine. Vintar, Špela (ur.): *Slovenske korpusne raziskave*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 71–86.

Hunston, Susan, 1994: Evaluation and organization in a sample of written academic discourse. Coulthard, Malcolm (ur.): *Advances in written text analysis*. London in New York: Routledge. 191–218.

Hyland, Ken, 2001: Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for specific purposes* 21. 207–226.

Hyland, Ken, 2003: Self-citation and self-reference: Credibility and promotion in academic publication. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 54/3. 251–259.

Hyland, Ken, 2005: *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. London in New York: Continuum.

Ivanič, Roz, 1998: *Writing and identity: The discursual construction of identity in academic writing*. Amsterdam: John Benjamins.

Kuteeva, Maria in Mauranen, Anna, 2018: Digital academic discourse: Texts and contexts Introduction. *Discourse, Context & Media* 24. 1–7.

Logar, Nataša, 2019: *Medbesedilnost in stil slovenskih strokovno-znanstvenih besedil*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Mikolič Južnič, Tamara in Pisanski Peterlin, Agnes, 2023: Trpnik z izraženim vršilcem v slovenščini: korpusna raziskava. Smolej, Mojca in Schlamberger Brezar, Mojca (ur.): *Prispevki k preučevanju slovenske skladnje*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. 177–198.

Mikolič Južnič, Tamara, 2017: *Nominalizacija: korpusni pristop h kontrastivnim in prevodoslovnim vprašanjem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Molino, Alessandra, 2010: Personal and impersonal authorial references: A contrastive study of English and Italian Linguistics research articles. *Journal of English for Academic Purposes* 9. 86–101.

Ornatowski, Cesar M., 2007: Rhetoric of Science: Oxymoron or Tautology? *The Writing Instructor*. 1–15. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ824640.pdf>. (Dostop 7. 11. 2023.)

Pahor, Tadej, Smodiš, Martina in Pisanski Peterlin, Agnes, 2021: Reshaping Authorial Presence in Translations of Research Article Abstracts. *ELOPE* 18/1. 169–186.

Pisanski Peterlin, Agnes, 2007: Raziskave metabesedilnosti v uporabnem jezikoslovju: pregled področja in predstavitev raziskovalnega dela za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 52/3–4. 7–19.

Pisanski Peterlin, Agnes, 2017: *Metabesedilo med dvema kulturama*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Pisanski, Agnes, 2002: Analiza nekaterih metabesedilnih elementov v slovenskih znanstvenih člankih v dveh časovnih obdobjih. *Slavistična revija* 50/2. 183–197.

Pogorelec, Breda, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. Vidovič Muha, Ada (ur.): *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 11–22.

Silić, Josip in Pranjković, Ivo, 2005: *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.

Silić, Josip, 2006: *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

Sinclair, John, 1981: Planes of discourse. Rizvi, S. N. A. (ur.): *The two-fold voice. Essays in honour of Ramesh Mohan*. Salzburg: Salzburg University Press. 70–89.

Skubic, Andrej, 2005: *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.

Swales, John, 1990: *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.

Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Varga, Mirna, 2016: *Epistemic Modality in Academic Discourse in the Croatian and English Language*. Doktorska disertacija. Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku.

Zrnec, Ines, 2016: *Avtorjeve samooembe v izbranih znanstvenih člankih iz zbornikov Obdobja in Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Sekundarni viri za korpus CRAB-Hum

Časopis za suvremenu povijest 50, št. 1, 2, 2018.

Filozofska istraživanja 38, št. 1, 2, 2018.

Suvremena lingvistika 44, št. 85, 2018.

Život umjetnosti: časopis o modernoj i suvremenoj umjetnosti i arhitekturi 103, št. 2, 2018; 101, št. 2, 2017; 100, št. 1, 2017; 99, št. 2, 2016; 98, št. 1, 2016.

Sekundarni viri za korpus SLAB-Hum

Acta historiae artis slovenica 23, št. 1, 2, 2018.

Filozofski vestnik 39, št. 1, 3, 2018.

Primerjalna književnost 41, št. 3, 2018.

Slavistična revija 66, št. 4, 2018.